

Film sísportunk borsafüredi eposzáról

A múlt nagyban befolyásolja a jelent, ismerete ezért is fontos. A szereplők azonban váltják egymást, az utódok egy-két nemzedéken át őrzik felmenőik emlékét, de csak a könyveknek, a történetírásnak köszönhető, ha a múlt nem tűnik el „az idő rostáján”, és így tanít és cselekvésre készítet. Az egyes sportágak és művelőik története is része a múltnak, de nem szokott komolyabb figyelmet keltetni, talán az olimpiák története kivételével.

Szüleim képeslap-gyűjteményéből jól emlékszem egy erdős-havas lapra, „Olimpiai lesiklópálya a Radnai-havasokban” volt a címe. Talán ennek is szerepe volt abban, hogy kedvenc sportágam lett a sízés. A többi természetben űzhető sport, mint a hegyi turizmus, evezés, vitorlázás is megérintett, történetük mindig érdekelt, és történészként is vizsgáltam, olvastam és írtam róluk. Már gyermekkoromban is hallottam, mennyi örömet nyújtottak a hegyek és a vizek felmenőimnek és barátainak, majd a mai határok, alacsonyabb hegyeink közé bezárva nosztalgiával ismerkedtem meg azzal, hogy elveszített magashegységeinkben hogyan virágzott az alpinizmus és a sísport. Az 1980-as években régi folyóiratok és évkönyvek alapján megírtam a magyar sísport vázlatos történetét. Ebben természetesen már szerepelt, hogy az I. világháború előtti Magyarországon a sízés mind a magasabb, mind az alacsonyabb hegységekben rohamosan elterjedt, és hogy az 1938 és 1940 közötti határváltozások révén hogyan kapott új lendületet ez a remek sportág. Ennek része volt, hogy a Radnai-havasokban megszületett a Magyar Nemzeti Télisport Központ, abban a reményben, hogy 1948-ban Budapest rendezi meg a nyári olimpiát, a télit pedig – az akkori szokásnak megfelelően – egy magyarországi hegyvidék.

Észak-Erdély visszacsatolásával megnyílt az út az erdélyi havasok, a Hargita, a Nagyhagymás-hegység és Gyilkostó vidéke remek téli adottságainak a kihasználására. A Sísövetség a lehetőségek gondos mérlegelése után a jövőendő olimpia legalkalmasabb színhelyének a Radnai-havasokban, a 2 300 méteres csúcsok alatt fekvő Borsafüredet találta. A már 1940 végén megindult építkezések (sípályák és egy nagysánc, szállodák és menedékházak) és az ott folyó síélet történetét egy 2015-ben a Magyar Napló kiadásában, gazdagon illusztrált rövid könyvben rekonstruálta egy kolozsvári sporttörténész, Killyéni András-Péter: *Olimpiai álom a Radnai-havasokban* címen. A kis példányszámban megjelent

kötet rövid idő alatt elfogyott, Erdélybe alig jutott belőle, elkelve egy újabb kiadása. 2017-ben Neidenbach Ákossal írt könyvünk, a „Lehet-e sízni a Kárpátok alatt?” ugyancsak emléket állított a kitűnően megtervezett és részben el is készült, de a világháború és az abban vitt szerencsétlen magyar szerep következtében hamvába hullt sportközpontnak. E két könyv kevés olvasó kezébe került, ezért is fogadtam kitörő örömmel 2022. november 8-án a Budapest Film Produkció részéről Csontos Szabó Sándor producer meghívóját az *Olimpiai álom Erdélyben* című dokumentumfilm bemutatójára, 2022. december 7-re.

A jó 50 perces film Killyéni András-Péter könyvére, kutatásaira és helyszíni kalauzolására építve mutatja be a meg nem valósult erdélyi téli olimpia terveit, a szükséges létesítmények részleges megvalósulását Borsafüred körzetében, és a régi épületek még ma is látható maradványait. Múzeumok (kiemelten a Magyar Olimpiai és Sportmúzeum), könyvtárak, magángyűjtemények, nem utolsósorban pedig egykorú fényképek és filmhíradók felhasználásával készült alkotás minden bizonnyal meglepi a mai nézőt, hogy rövid idő alatt és háborús pénzügyi viszonyok közepette milyen lendülettel haladt az álom a megvalósulás felé. Látjuk az első versenyeket és az akkori hazai élmezőnyt, a németellenes lengyel ellenállás, a Honi Hadsereg hőse, Stanislaw Maruszak irányítása alatt épült nagysáncot, a nemzetközi szinten is kimagasló hölgyversenyző Eleőd Anikóról elnevezett menedékházat kívülről és belülről, és persze azt a magashegyi tájat és havakat, amitől nemcsak a sízőknek dobban meg a szíve.

Ez a film nemcsak a félmillió hazai síző-tábornak szól, és nemcsak egy epizódot mutat be a magyar sísport múltjából. Példaként állítja eléink, hogy elődeink háborús körülmények között, ügyszere-ttel, igen jelentős munkával és anyagi ráfordítással rövid idő alatt képesek voltak létrehozni egy elsőrangú sportközpontot, ami nemcsak egy téli olimpiát szolgált volna, hanem edzettségre, sport-szerűsége akarta nevelni a felnövő nemzedékeket. És Borsa nem egyedi eset volt, az 1940-es évek első felében sípályák, sísáncok, menedékházak sora jött létre Kárpátalján és Erdélyben, miközben az alacsonyabb fekvésű terek fejlesztése sem állt meg. Ezekben az években vált télen is népszerűvé Dobogókő, Lillafüreden és Galyatetőn lesiklópálya épült, Bánkúton, Zircen és Sopronban síugró-sánc,

Nagy-Hideg-hegyen pedig befejezéshez közeledett az ország legkorszerűbb menedékházának építése. Érdekes azon elgondolkodni, hogy amikor volt Kárpátaljánk és Erdélyünk, és az osztrák Alpok sem voltak drágábbak a hazai hegynél, a politikai és sportvezetés, sőt a közvélemény is tisztában volt azzal, hogy minden hegységet ki kell használni a különféle sportok űzésére, mert a messze fekvő remek pályák sem helyettesítik az otthonhoz közel eső terepeket.

Filmek esetében nem szokás egy bővített, második kiadást készíteni. Borsáról és az akkori erdélyi síeletről vannak további fényképek, filmek, ezek beépítése még jobban rávilágítana Erdély téli sport-

adottságaira. Arra is felhívna a magyarországi sízők fél milliósra becsült táborát, hogy nyugat és észak mellett érdemes kelet felé, a havas Erdélybe is utazni, ha jó hóra és jó sportolásra vágyunk.

Sok helyen, iskolákban is vetíteni kellene ezt a dokumentumfilmet, egyben bemutatni a korszak ellentmondásait, tragédiáit, amelyeknek az áldozata lett Borsafüred, az ottani imponáló létesítményekkel. A magyar sísport nagy korszaka ne csak ne menjen feledésbe, de ösztönözze az újabb nemzedékeket, hogy használjuk ki meglévő természeti adottságainkat, legyünk nemcsak a sportot szerető, néző ország, de sportoló nemzet is.

Jeszenszky Géza

Pannon Egyetem
University of Pannonia

FELHÍVÁS

Kedves Tagtársunk!

Kedves Érdeklődők!

Tisztelettel értesítjük Önöket, hogy a

XX. Országos Sporttudományi Kongresszusra

(Pannon Egyetem, Veszprém, 2023. május 31 - június 2.)

a prezentációkra való jelentkezés sikeresen lezárult.

Résztvevőként

azonban továbbra is van még lehetőség regisztrálni az MSTT honlapján található jelentkezési lap kitöltésével, melynek beküldési határideje:

2023. április 30.

Regisztrációs költségek: május 15-ig (hétfő)

Érvényes MSTT tag: **Bruttó 39 500.-Ft**

Nem MSTT tag: **Bruttó 48 500.-Ft**

„Sporttudomány az egészség és
a teljesítmény szolgálatában”